

A Balaton társadalmi folyamatai az önkormányzatok szemszögéből

A 2022. évi önkormányzati adatfelvétel eredményei a térségi monitoring tevékenység tükrében

BALATON FEJLESZTÉSI TANÁCS
SZAKMAI NAP

2023. május 16. Siófok

Fekete Károly, geográfus
Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség
Nonprofit Kft. Társadalomtudományi Kutatócsoport

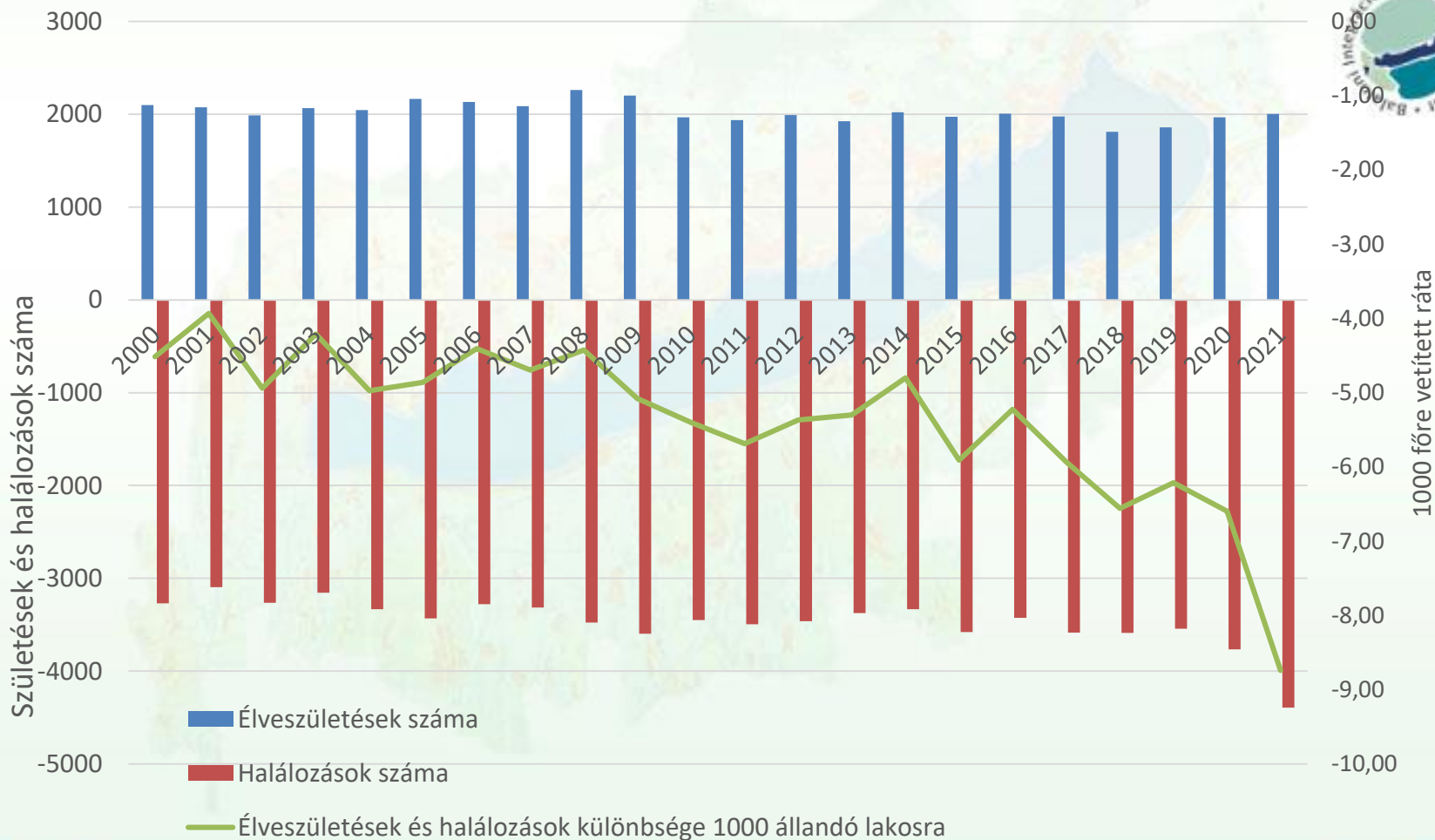
1) DEMOGRÁFIA, NÉPESEDÉS, HELYI TÁRSADALOM

Amit a statisztikák mondanak, és amit a településvezetők

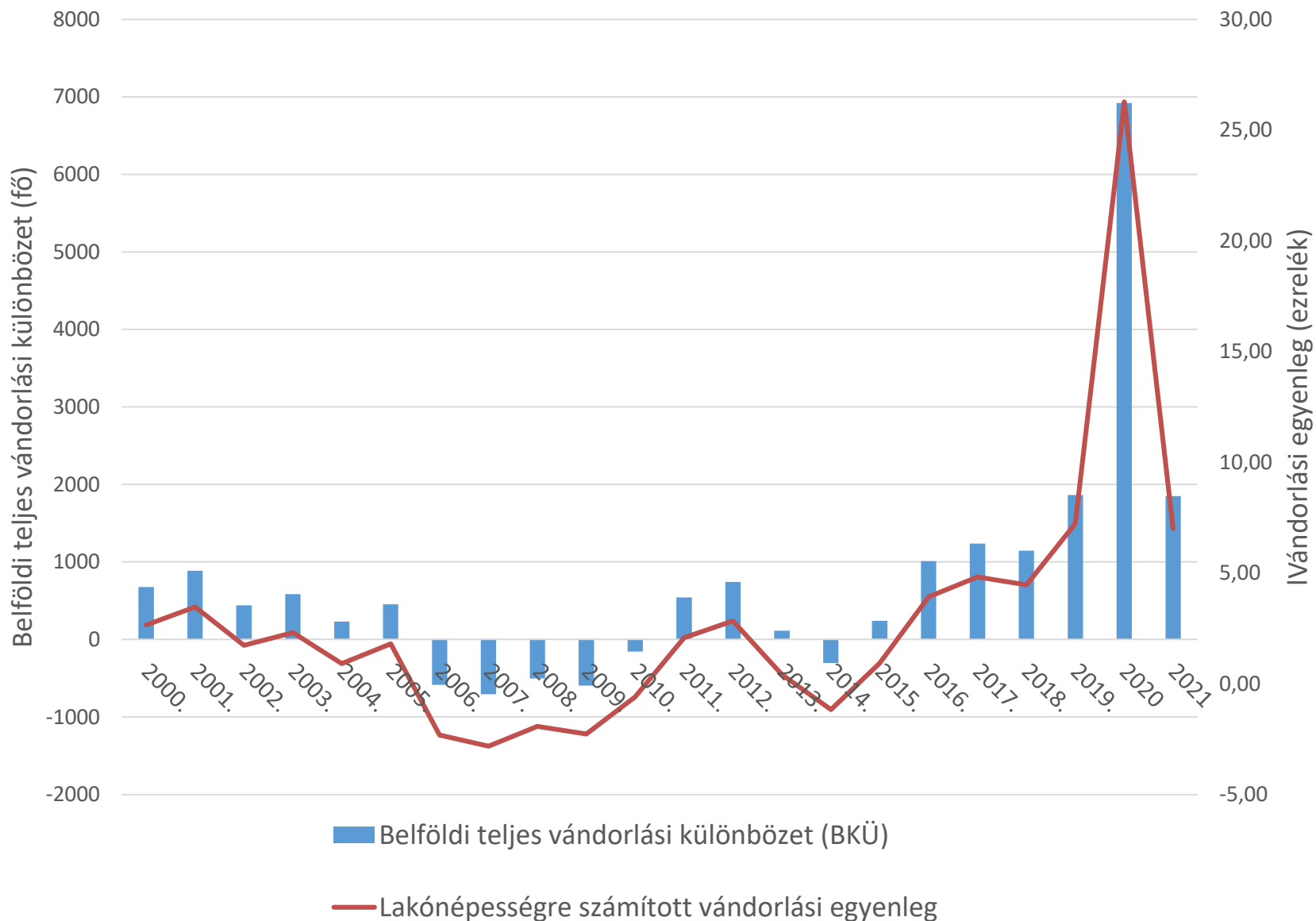
Állandó és lakónépesség a kiemelt üdülőkörzetben

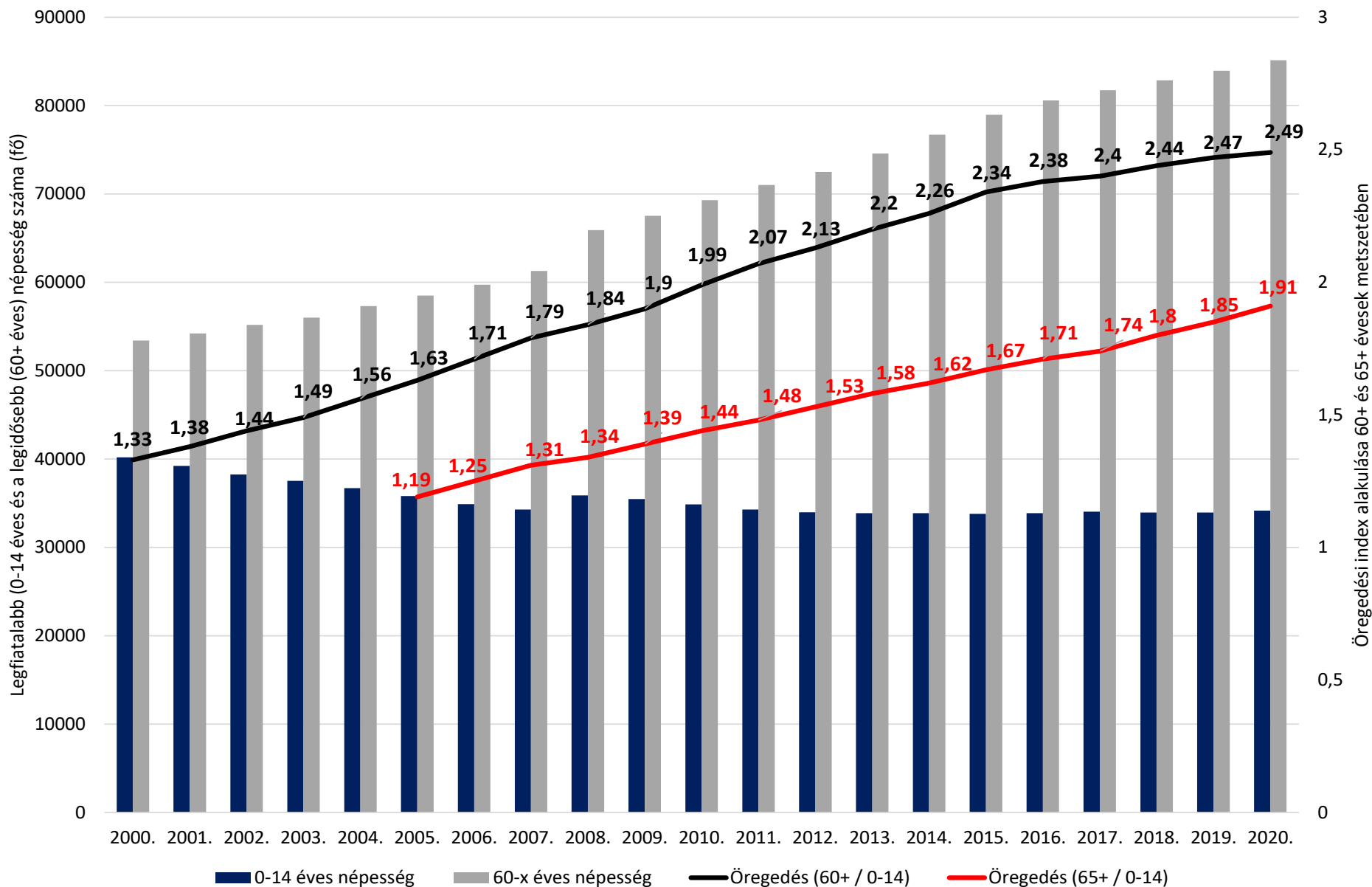
Születések és halálozások különbségéből eredő természetes népeségváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2021)

Vándorlási egyenleg a kiemelt üdülőkörzetben

Öregedési index

A települési tér és társadalom változásai a Balaton térségében

Kérdőíves véleményvizsgálat települési vezetők körében

Módszer: kérdőív személyes lekérdezésén alapuló adatfelvétel a 180 település településvezetőivel (95% polgármester + jegyző, alpolgármester, hivatalvezető)

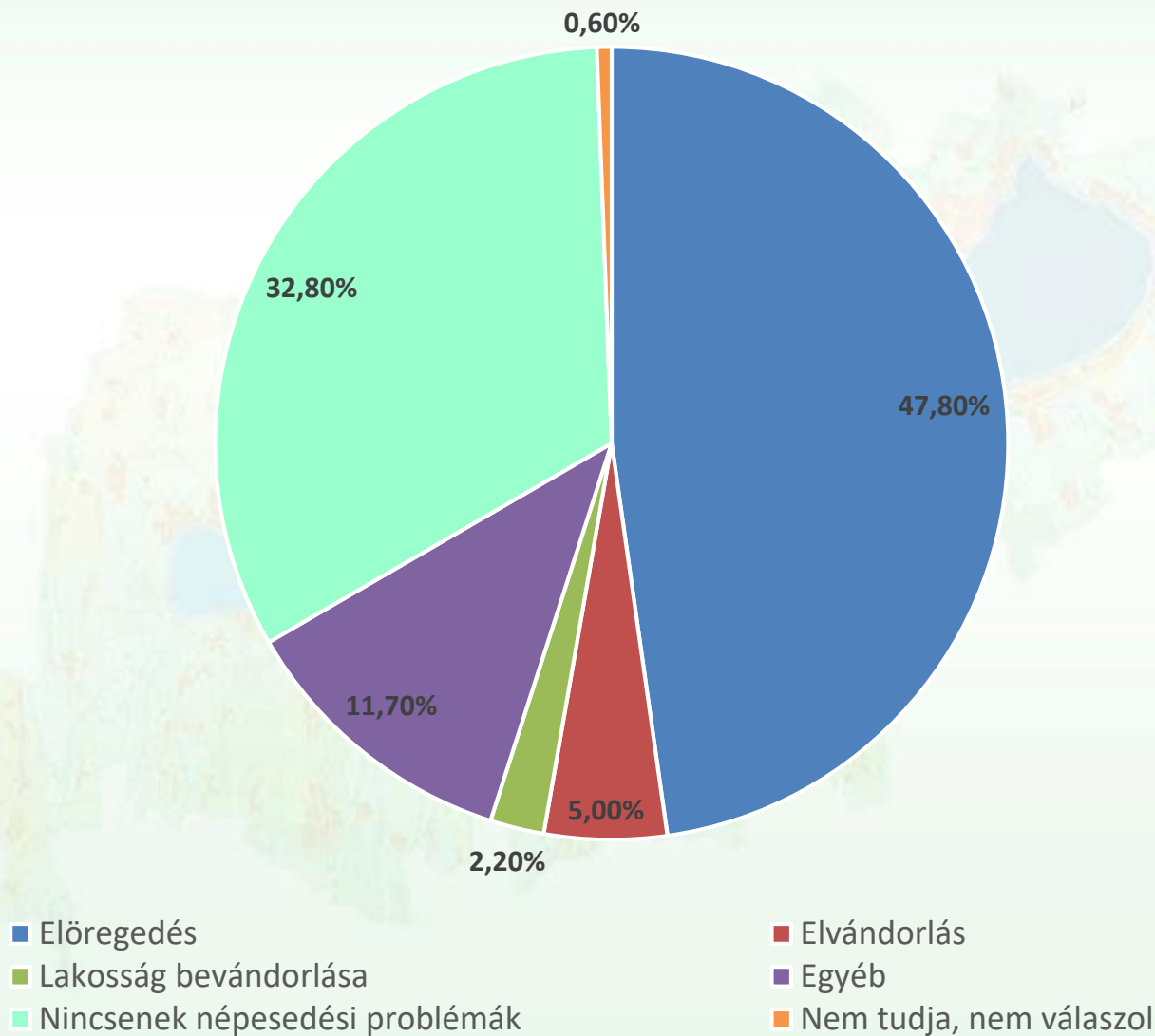
Kérdezőbiztosok: ügynökségi munkatársak (kapcsolattartás - kapcsolatteremtés!!!)

22 hetes adatgyűjtési folyamat

Célok:

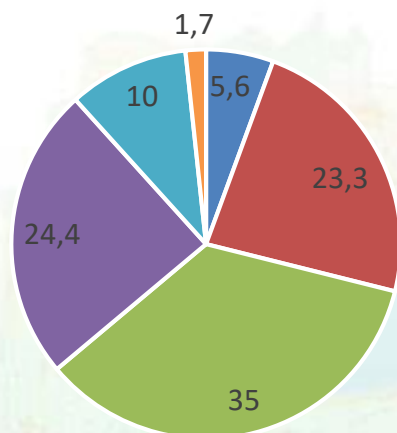
- adathiányos térségi jelenségek feltérképezése (kiemelten a demográfia!)
- korábbi adatfelvételek utánkövetése
- egyedi adatok/információk (pl. térségi folyamatok megítélése)
- fejlesztéspolitikai döntéselőkészítés megalapozása (fejlesztési igények feltárása, pályázati/intézményrendszer véleményezése)

Megítélése szerint mi a legfőbb népesedési probléma a településen?

Statisztikai népesség vs. jelenlévő népesség

A jelenlévő tényleges népesség és a statisztikai népességi adat eltérése a válaszadók szerint (%)

- Jelentősen magasabb a tényleges népesség
- Kismértékben magasabb a tényleges népesség
- A statisztikai adat megfelel a valóságnak
- Kismértékben alacsonyabb a tényleges népesség száma
- Nagymértékben alacsonyabb a tényleges népesség száma
- Nem tudja, nem válaszol

Pozitív eltérés (magasabb tényleges népességszám): 7993 fő

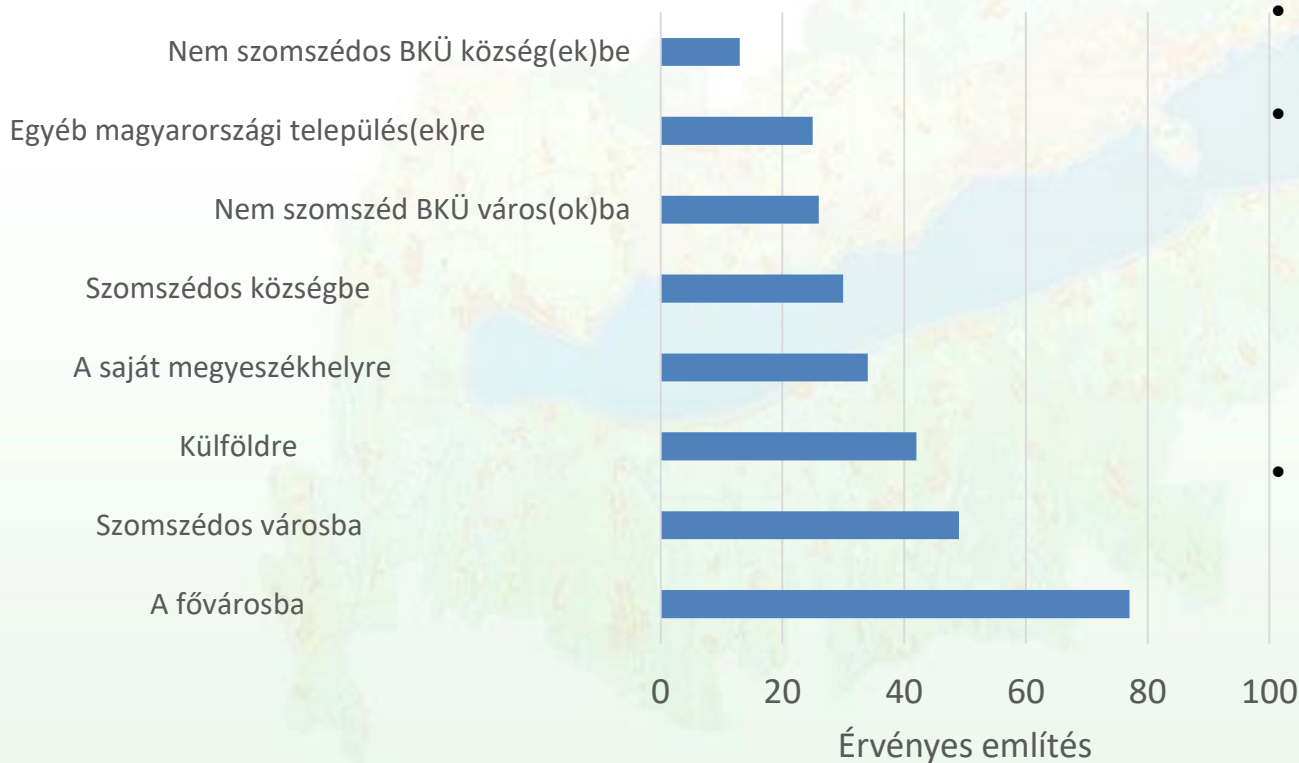
- Felülreprezentáltak a parti települések
- A népességtömeg 80%-a a parti településekhez köthető
- Okok: Nem bejelentkező, tartósan helyben lakó ingatlantulajdonosok, külföldi munkavállalók.

Negatív eltérés (alacsonyabb tényleges népességszám): 8494 fő

- Területileg kiegyenlített jelenség, nincs szignifikáns különbség településtípusok között
- Okok: Bejelentkező, de nem ott lakó üdültulajdonosok, külföldi ill. belföldi munkavállalás

Vándorlási jellemzők (elköltözés)

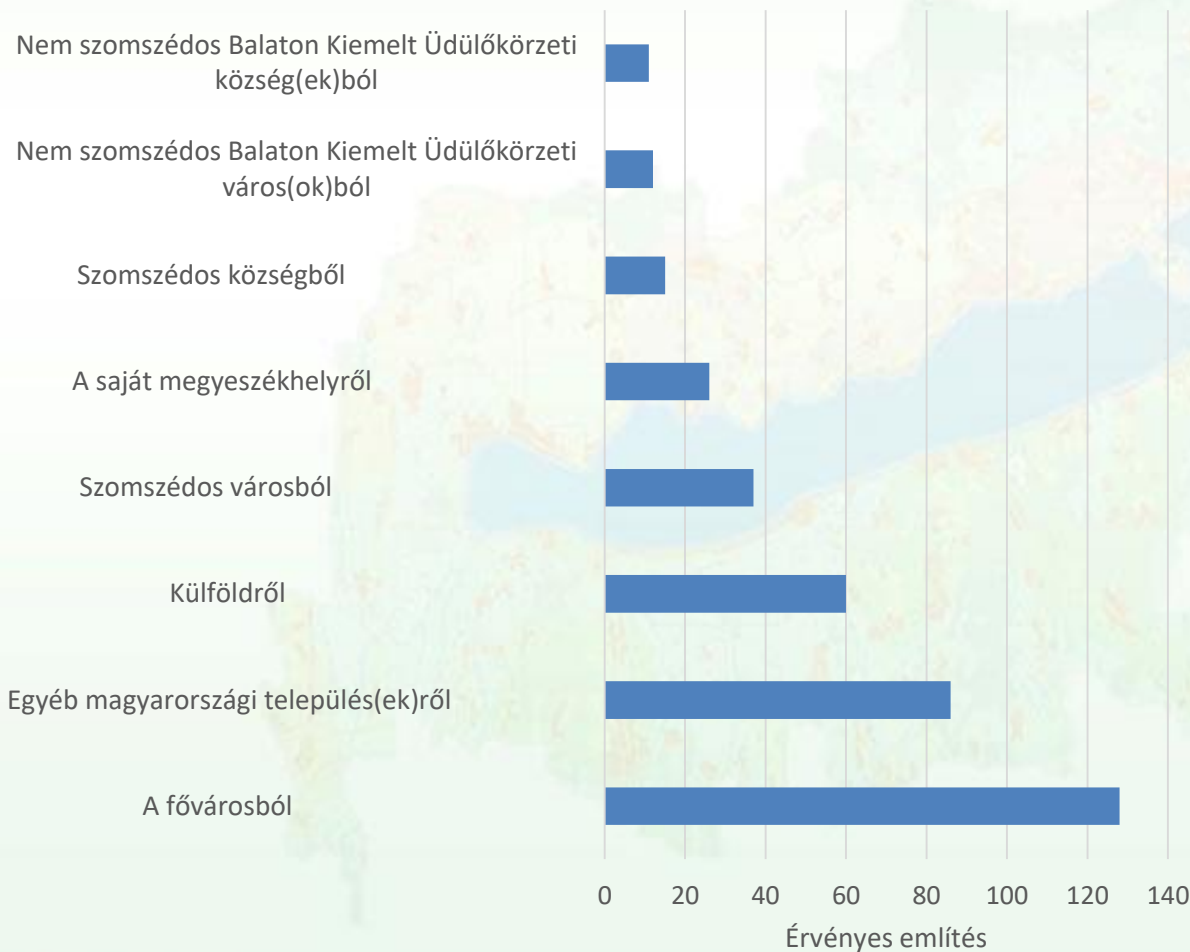
Tudomása szerint az elmúlt egy évtizedben milyen településekre irányult a leginkább a településükről kiköltözők mozgása? (több válasz lehetséges)

- A válaszadók 80%-a tud elköltözőkről
- Leggyakrabban említett céltelepülések:
BUDAPEST (38),
Tapolca (8), Siófok (7),
Veszprém (6), Marcali (6), Tab (5)
- Döntő ok:
munkavállalás,
munkalehetőségek –
de megjelenik az ingatlanár!

Vándorlási jellemzők (beköltözés)

Mely településekről érkeztek a leginkább a településükre beköltözők az elmúlt évtizedben? (több válasz lehetséges)

- 173 válaszadó (96%) jelez beköltözést
- **Egyéb települések esetében: KELET-MAGYARORSZÁG, Szeged, Bp. agglomeráció.**
- **Külföld: Németország**
- **Okok: Pandémia, Balaton vonzereje**
- A települések 1/3-ában okoz bizonyos mértékű konfliktusokat a beköltözés (alkalmazkodáshiány, az elvárttól eltérő szolgáltatások és infrastruktúra)

Pályakezdő munkavállalók elhelyezkedése, fiatal felnőttek letelepedése

Középfokú végzettségű pályakezdő munkavállalók (több válaszos)

- Jellemzően (54%) járásközpontban, szomszédos városban találnak munkát
- helybeli munkavállalás a települések 30%-án
- a fővárosi munkavállalás a települések 9%-án jellemző
- Fontosabb BKÜ-n kívüli céltelepülések: Székesfehérvár, Veszprém, Ajka

Felsőfokú végzettségű munkavállalók (több válaszos)

- Jellemző (50%) a fővárosi, vagy a megyeszékhelyen (44%) történő munkavállalás
- Régióközpontok erőteljesebb szerepe: Pécs, Győr, Székesfehérvár, Szombathely
- Magasabb a helyben történő munkavállalás aránya a középfokúakhoz képest!

Önálló életet kezdő fiatal felnőttek letelepedése (több válaszos)

- Legjellemzőbb módon helyben (51%) vagy a fővárosban (41%)
- „Szomszédos várost” és „nem szomszédos BKÜ várost” összesen 30% említ
- Külföldi letelepedést 13% említ
- Egyéb települések között: Győr, Bp. agglomeráció, Pécs, Székesfehérvár

Külföldi állampolgárok, nemzetiségek

Külföldi állampolgárok

- Az adatközlők becslése szerint mintegy 8000 külföldi állampolgár állandó lakosa van a BKÜ-nek
- Erős Zala vármegyei és ennél enyhébb parti felülreprezentáltság
- Összesen 27 ország állampolgárai vannak jelen a térségben, a legnagyobb számban: németek, osztrákok és hollandok

Belföldi nemzetiségek

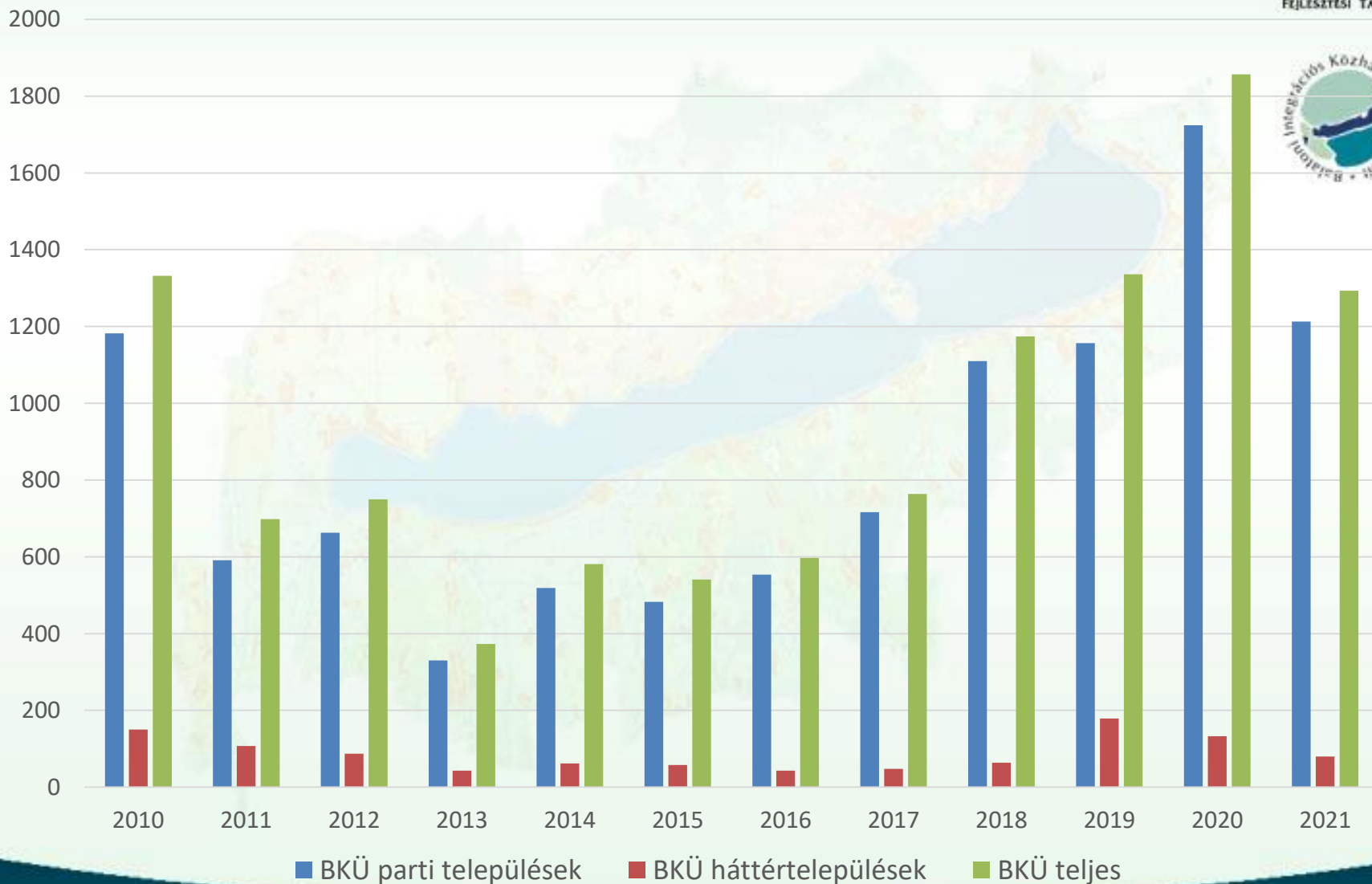
- A települések 55%-án cigány nemzetiségű lakosok jelenléte
- Átlagosan az érintett települések lakosságának 10%-át teszik ki – jelentős területi különbségekkel
- Délnyugat-Balaton térségében 35-70%-os lakosságarány egyes településeken!
- Német nemzetiség különösen a Balaton-felvidéken (Nivegy-völgy!) van jelen, akár 50%-os települési lakosságaránnyal

2) INGATLANOK, ÜDÜLŐK, ZÁRTKERTEK

*Mi látható a területi monitoring és az ingatlanérték
adatokból?*

Mi tapasztalható terepen?

Épített új lakások és üdülőegységek évenkénti száma a BKÜ parti és háttértelepülésein 2010 és 2021 között

Hiányosságok a közüzemi infrastruktúrában...

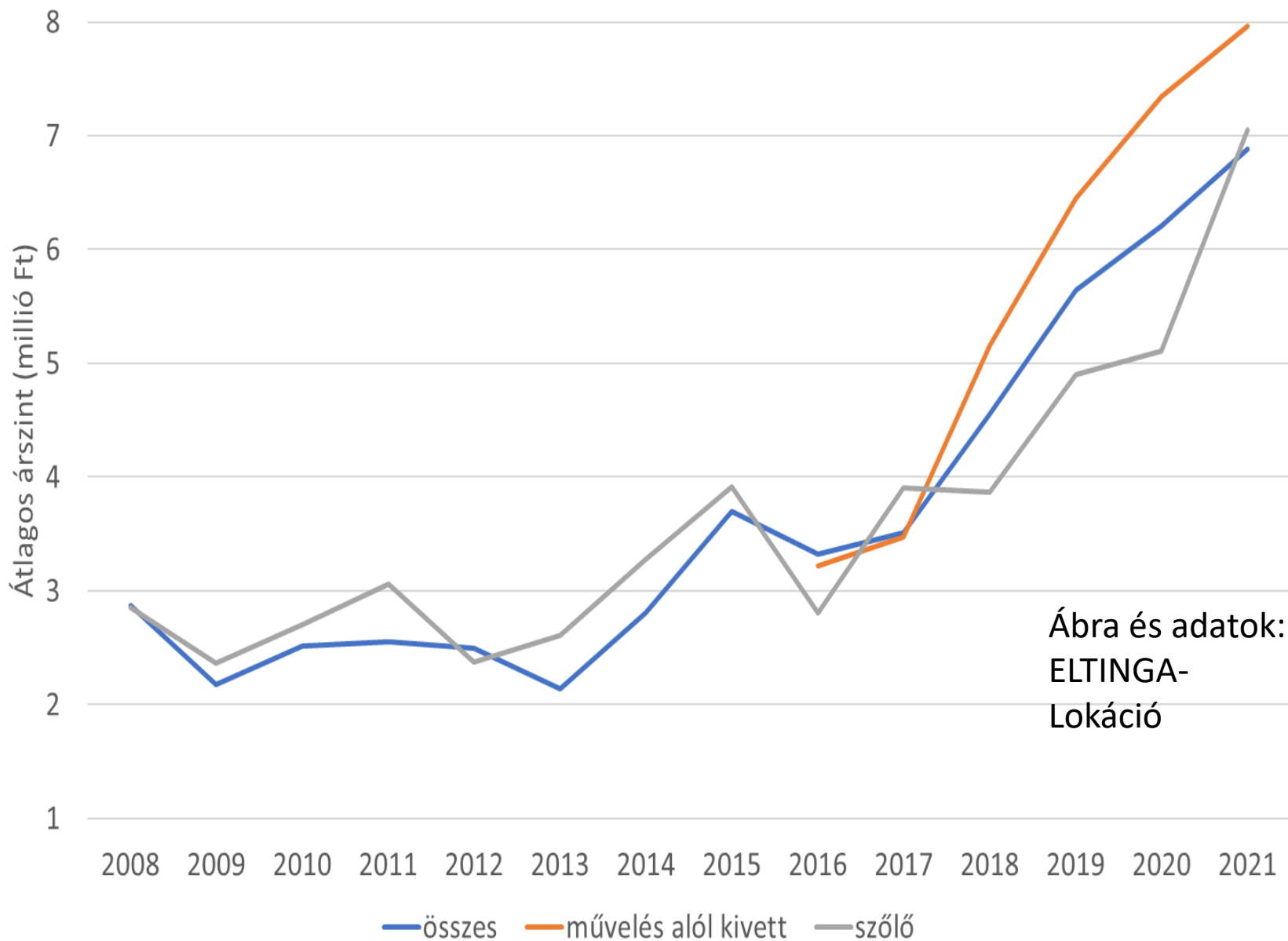
			Témakör, hiányosság	Említések	Arány az érvényes válaszokból	
Tapasztal-e hiányosságokat a település lakosságát ellátó közüzemi infrastruktúra hálózatok kiépítettségében	Válaszgyakoriság	%	Szennyvízesatorna hálózat, csapadékvíz elvezetés hiányosságai, előregedett, túlterhelt hálózati rendszerek, egyedi szennyvízkezelés megoldatlansága	47	51,1	
	Igen	92	51,1	Ivóvíz hálózat, szintkülönbségek miatt problémás víznyomás, túlterhelt, előregedett csatornahálózati rendszerek	18	19,6
	Nem	88	48,9	Hiányos, akadozó, gyenge internet és mobil szolgáltatás, elavult technikai infrastruktúra	14	15,2
	Total	180	100,0	Nem bírják a közművek a megnövekedett terheléseket, hiányos a szolgáltatás kiépítettség (pld.: víz, villany, gáz, internet)	5	5,4
			Elektromos áram szolgáltatási kapacitás problémák	3	3,3	
			Kül-, és belterületi, részben állami tulajdonú úthálózat burkolathiánya, forgalmi terhelhetetlensége	3	3,3	
			Hiányos gázvezeték rendszer	2	2,2	
			Total	92	100	

Üdülők, üdülőtulajdonosok

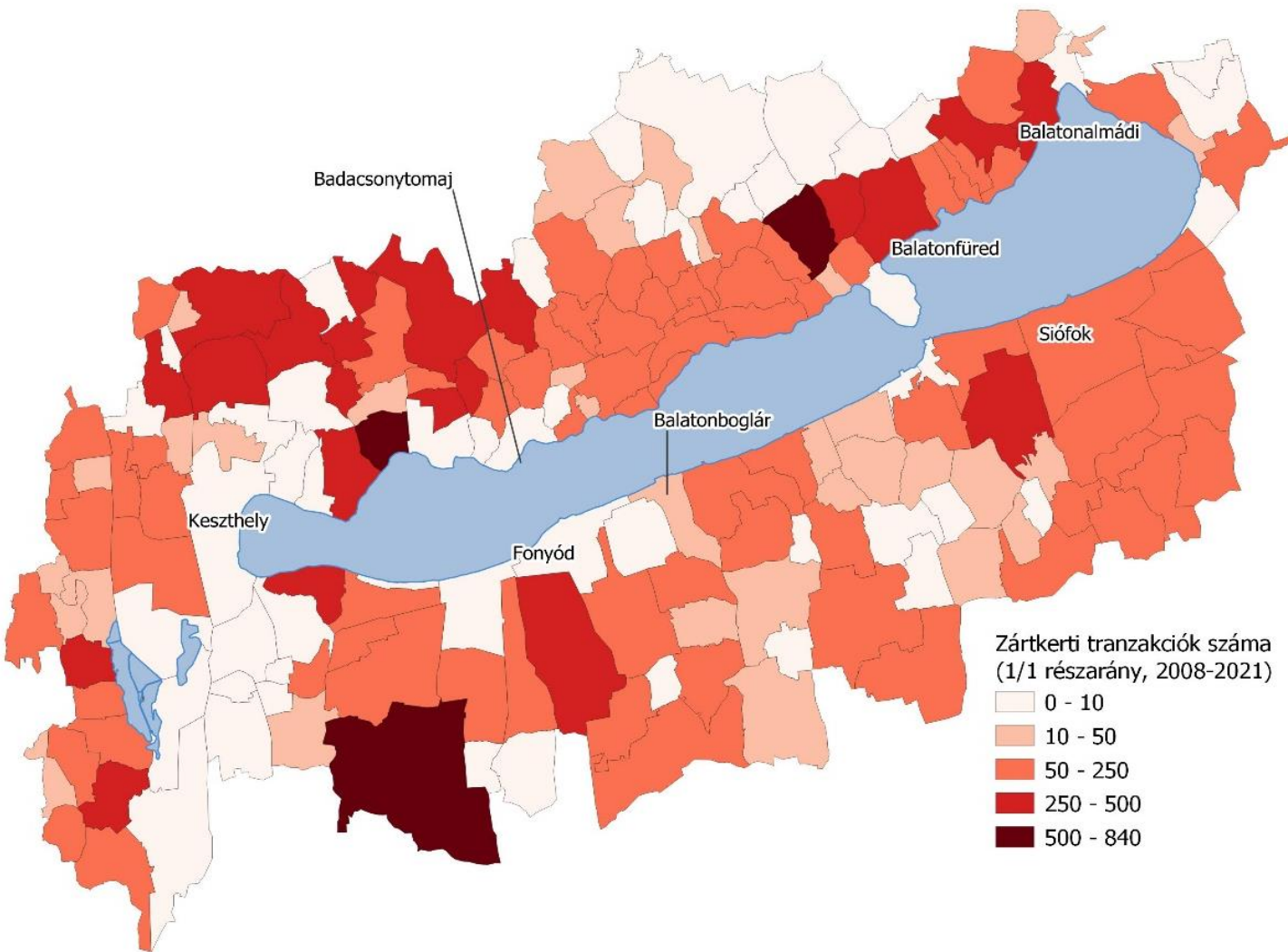

- Összesen közel **55 ezres üdülőingatlan-állománnyal** rendelkezik a térség (pontos válasz: 31 ezer, becslés: 22 ezer) – a települések 45%-án!
- Átlagosan az érintett településkör ingatlanállományának 30%-a üdülőingatlan – jelentős területi/települési szóródással
- **Állandó tartózkodásra** az üdülőingatlanok 15-20%-át használják, kb. **7000 lakos** él ilyen ingatlanban (minél kisebb egy település, annál pontosabban nyomon követhető...)
- 112 településen eredendően állandó lakás céljára szolgáló ingatlanokat rekreációs céllal használnak – az érintett településeken az ingatlanállomány kb. 12-15%-a
- A **főszezonban** (óvatos becslés alapján, szélsőséges értékek elhagyásával) **legalább 200 ezer fővel** növekszik meg a térség **egy időben jelenlévő** népessége, ha az üdülőingatlan tulajdonosokat és a szálláshely-vendégeket is számoljuk!
- Érdekvédelem: 29 településen működik az üdülőtulajdonosok érdekeit védő civil egyesület - erősen felülreprezentált a Veszprém vármegyei területrészt!

Zártkerti ingatlanok átlagos ára a BKÜ településein

Zártkerti tranzakciók száma a NAV Illetékhivatali adatbázisában 2008-2021

Térkép: ELTINGA-
Lokáció
Adatok forrása: NAV
2022

Zártkertek

- Az adatgyűjtés szerint a BKÜ zártkerti ingatlanállománya **~42 ezer – de: városoknál adathiány!**
- A zártkerti ingatlanállomány átlagosan **20%-át üdülőként, 5-8%-át állandó lakhelyként** hasznosítják
- **5400 állandó lakos** a balatoni zártkertekben!
- Egyes településeken több ezer zártkerti, külterületi ingatlan: Balatonendréd, Marcali, Karmacs, Balatonszepezd, Várköly, Zalakaros, Csapi, Balatonfüred...etc.
- Migrációs folyamatok a zártkertekre is jelentősen hatnak!
- Települések kétharmadán hiányos a külterületi, zártkerti részek infrastrukturális ellátottsága (5100 állandó lakost érint)

Urbanizálódó zártkertek	Erodálódó zártkertek
Fokozódó beépítés, infrastruktúra bővülése	Területek és épületek felhagyása
Engedély nélküli építések	Elhanyagolt ültetvények, romok
Lakhatási, kényelmi szempontok érvényesülése	EI- és letűnő gazdálkodási funkció (váltás nélkül!)
Hagyományos arculat eltűnése (szőlőkivágás, díszkertek, műfű, medence)	Akácodosás, özönfajok megjelenése, fertőzési góccok (szőlőn)
Kerítések, teraszok	Művelési kötelezettség elmulasztása
RENDEZETTSÉG!	RENDEZETLENSÉG!

3) FEJLESZTÉSEK ÉS HATÁSAIK

Mennyi forrás érkezett a térségbe az elmúlt programozási időszakban?

Milyennek ítélik meg a fejlesztéspolitikai beavatkozásokat a településvezetők?

Fejlesztési források

2014-2020 uniós programozási időszak:

- Valós kiemelt térségi szerep a fejlesztéspolitikában
- Egy főre jutó kifizetett támogatás az országos átlag 1,7-szerese
- ERFA + ESZA: 471 Mrd Ft kifizetett támogatás
- EMVA: 73 mrd Ft kifizetés

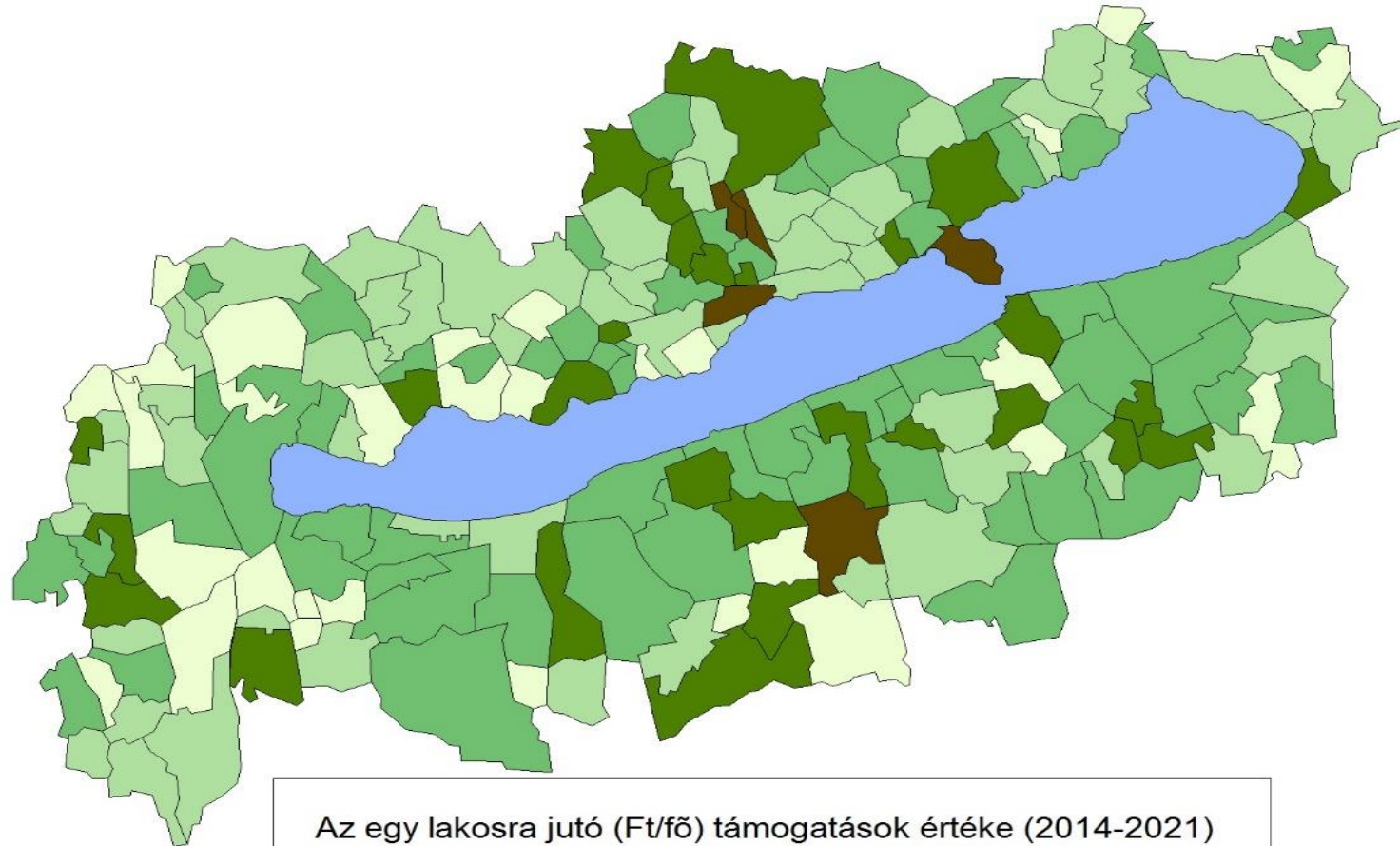
Magyar Falu Program

- 172 jogosult BKÜ település mindegyike részesült MFP forrásban
- 2019 – 2022 15,8 Mrd Ft támogatás
- A parti települések és a 2000 lakos fölötti települések felülreprezentáltak, támogatások összegében – de az egy lakosra jutó támogatásokban az aprófalvak emelkednek ki

BFT támogatások (2014-2021) összértéke: 2,1 mrd Ft

- Az egy lakosra jutó értékek szerint az aprófalvak a fő kedvezményezettek
- Döntően kisléptékű településfejlesztés (néhány milliós nagyságrendű projektek)

Egy lakosra jutó megítélt támogatások értéke a BKÜ területén (2014 – 2021)

Az egy lakosra jutó (Ft/fő) támogatások értéke (2014-2021)
(Uniós és hazai, BFT támogatásokkal együtt, IKOP nélkül)

	8 800 000 - 27 400 000	(5)
	1 900 000 - 8 800 000	(28)
	800 000 - 1 900 000	(61)
	400 000 - 800 000	(56)
	0 - 400 000	(31)

ÁLLÍTÁS	Teljesen egyetért	Inkább egyetért	Inkább nem ért egyet	Egyáltalán nem ért egyet	Nem tudja, nem válaszol
Az elmúlt öt évben a Balaton térség fejlődése határozottan jó irányt vett	31,7	41,1	15,0	8,9	3,3
Speciálisan Balaton térségi kihívások kezelése érdekében szükséges az önkormányzatok közötti kooperáció erősítése (pl. közös rendeletalkotás)	55,0	26,1	11,1	3,9	3,9
Az elmúlt években a korábbiakhoz képest nagyobb számban alakultak ki érdekkonfliktusok a településemen	10,6	17,2	16,1	53,9	2,2
Az elmúlt években a korábbiakhoz képest nagyobb számban alakultak ki érdekkonfliktusok a Balaton térségében	19,4	29,4	10,0	16,1	25,0
A Balaton térségében felmerülő érdekkonfliktusok megfelelően kezeltek	9,4	18,3	25,0	13,9	33,3
A 2018. évi 139. törvény képes megvédeni a Balaton térség táji-környezeti értékeit	13,9	21,7	28,3	19,4	16,7
Minden szempontból megfelelő a BKÜ intézményrendszere a fejlesztési források hatékony felhasználása szempontjából	15,6	28,9	24,4	7,8	23,3
Összességében a magyarországi fejlesztéspolitika kellő érzékenységgel reagál a helyben jelentkező kihívásokra	15,0	35,0	27,8	17,2	5,0
Ismerem a Balaton Fejlesztési Tanács által elfogadott kiemelt térségi területfejlesztési program tartalmát	27,8	36,7	11,7	6,7	17,2
Egyetértek a Balaton Fejlesztési Tanács által elfogadott kiemelt térségi területfejlesztési program tartalmával	30,0	32,2	9,4	6,1	22,2
A Balatonnal kapcsolatos döntések tekintetében a decentralizáció erősítésére lenne szükség	43,9	27,8	10,0	5,0	13,3

Megítélése szerint *mely intézmény* ma a Balaton térség fejlesztésének kulcsszereplője?

Megítélése szerint <i>mely intézmény</i> ma a Balaton térség fejlesztésének kulcsszereplője?	Érvényes válaszok száma	Érvényes válaszok aránya	Megnevezett intézmény	Érvényes válaszok száma	Érvényes válaszok aránya
Megnevez intézményt	136	75,6%	Balaton Fejlesztési Tanács	76	55,9
Nem nevez meg intézményt, nincs a fejlesztéseknek „gazdája”	6	3,3%	Magyarország Kormánya, Miniszterelnökség, minisztériumok	22	16,2
Nem tudja	16	8,9%	Magyar Turisztikai Ügynökség	12	8,8
Nem válaszol	22	12,2%	Balaton Fejlesztési Tanács és a Magyar Turisztikai Ügynökség közösen	4	2,9
Összesen	180	100%	Magyar Országgyűlés	3	2,2
			Megyei Önkormányzatok	3	2,2
			Balatoni Integrációs Nonprofit Kft	2	1,5
			Balatoni Szövetség	2	1,5
			BAHART	1	0,7
			Veszprém-Balaton 2023 EKF programiroda	1	0,7
			Széchenyi Programiroda Nonprofit Kft	1	0,7
			BFT és Magyarország Kormánya	1	0,7
			BFT, MTÜ, minisztériumok	1	0,7
			BFT, Balatoni Szövetség, minisztériumok	1	0,7
			BFT és a Veszprém-Balaton 2023 EKF Programiroda	1	0,7
			BFT és a Keszthely és környéke Kistérségi Többcélú Társulási Iroda	1	0,7
			BFT, Miniszterelnökség, Megyei Önkormányzatok elnökei	1	0,7
			BFT és a Magyar Falu Program vezetősége	1	0,7
			BFT, MTÜ, katasztrófavédelem, Magyar Falu program vezetése, Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság	1	0,7
			Belügyminisztérium és az MTÜ	1	0,7

4) GLOBÁLIS PROBLÉMÁK ÉS A RÉGIÓ

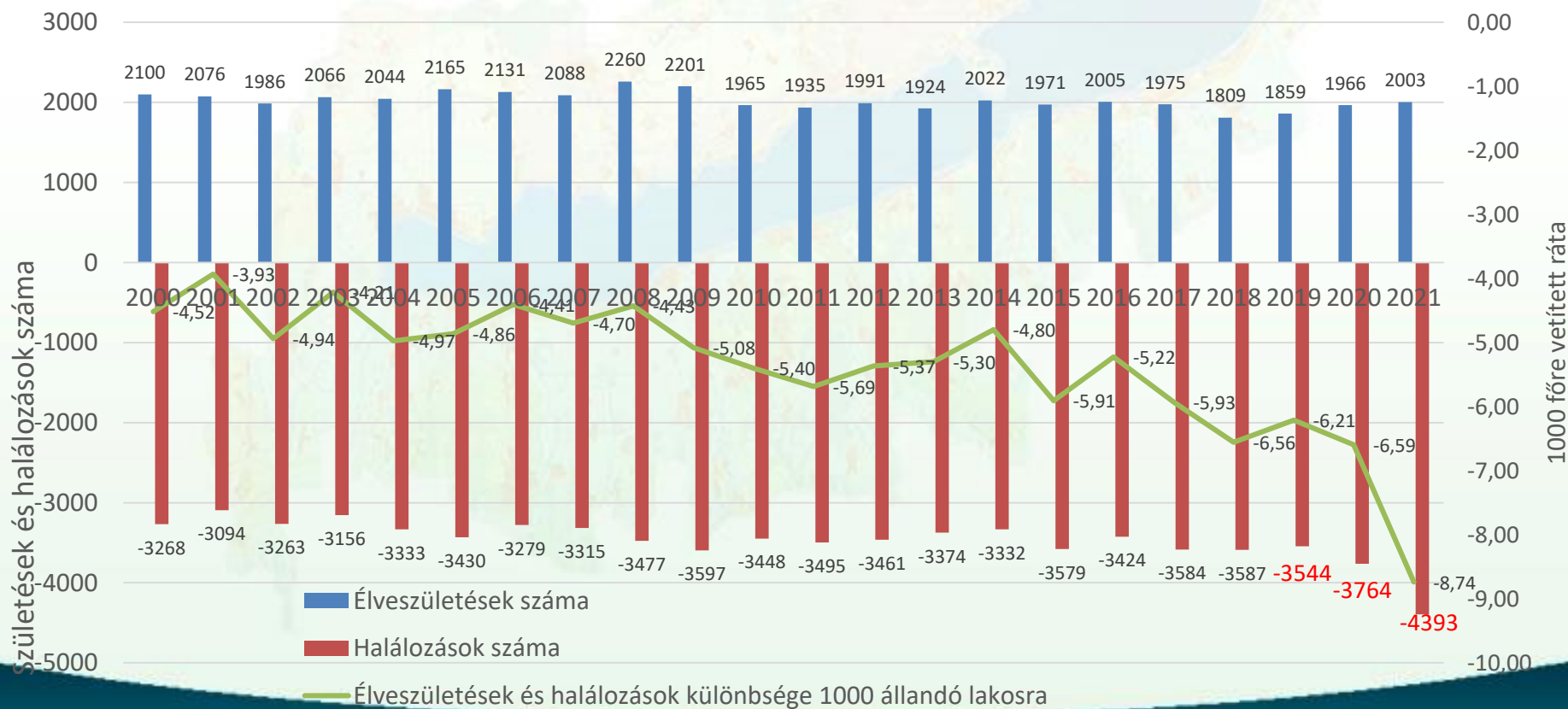
Milyen utóhatásai vannak a pandémiának a térségben?

Miben testesülnek meg az orosz-ukrán háború hatásai a Balatonnál – a turizmuson túl?

COVID és az önkormányzatok

- A települések 15%-án fennmaradtak olyan ellátandó feladatok melyek a pandémia idején merültek fel (fertőtlenítés, bevásárlás, falugondnoki feladatok bővülése, kibővített kommunikációs feladatok)
- A digitális ügyintézés kiszélesítése pozitív tapasztalatokat hozott
- 771 igazolt COVID-halálozás az adatközlők szerint – összevethető!

Orosz-ukrán háború – menekültválság?

- 86 településre (47,8%) érkeztek ukrajnai menekültek a kiemelt üdülőkörzetben
- Azonosított szálláshely-felajánlások: 725 (döntően állami tulajdonú helyek illetve magánszálláshelyek)
- Nyári főszezonban 15 településen működött menekültszálló – kiemelkedik Balatonőszöd és a Balatonszemes
- Az önkormányzatok 75%-a végzett segítő tevékenységet (döntően élelmiszeradomány gyűjtése)
- Letelepíteni szándékozó menekültek száma 50-100 közé tehető
- A háború hatása a térség munkaerő-piaci viszonyaira elhanyagolható – összesen mintegy 150 munkavállaló jelent meg a munkaerőpiacon

Ha érkezett a településre ukrajnai menekült, milyen időtartamra?	Települések száma	Menekültek becsült vagy pontos száma
Hosszabb (hetekben mérhető) időtartamra érkeztek menekültek	47	1067
Tranzit jelleggel (1-7 napra) érkeztek menekültek	17	135
Hosszabb időtartamra és tranzit jelleggel egyaránt érkeztek	22	1655
Összesen	86	2857

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

ELÉRHETŐSÉG:
Balaton Integrációs Közhasznú NKft.
8600 Siófok
Batthyány u. 1.
bftkht@balatonregion.hu

Társadalomtudományi Kutatócsoport
Balatonfüred
Lóczy Lajos u. 62.
8230

tarsadalomkutato@balatonregion.hu

karoly.fekete@balatonregion.hu